

М

еја интјервју

Д-Р ЗОРАН ЈОЛЕВСКИ,
АМБАСАДОР НА
Р МАКЕДОНИЈА ВО САД

"ПАТ

ВАШИНГТОН" ЌЕ ГО ГРАД

ОТ СКОПЈЕ ВИА ИМЕ И СО ДИЈАСПОРАТА

Господинот Зоран Јолевски е роден на 16.7.1959 г. во Скопје. Во 1983 г. дипломира на Економскиот факултет во Скопје, а во 1991 г. на скопскиот Правен факултет станува магистар по Меѓународно трговско право. Во 2001 г. докторира во областа на меѓународни економски односи, а во 1993 г. се здобива со постдипломска диплома од областа на меѓународните односи и развој на Институтот за општествени студии во Хаг. Во 1994 г. го посетувал IV специјализиран курс од областа на трговската политика и регулативата на ГАТТ во Женева. Извршува повеќе важни домашни и странски функции: директор на "Проектот за подобрување на деловната клима во Македонија", Booz Allen and Hamilton, Вашингтон, САД, доцент на Европскиот универзитет во Скопје, генерален секретар на Кабинетот на претседателот Борис Трајковски. Во периодот 1988-2000 г. работи во МНР, а од 15.10.1994 г. до 1.9.1998 г. е прв секретар на Постојаната мисија за РМ во Женева итн. Автор е на повеќе книги и студии.

Разговорот го водеше:
Кокан СТОЈЧЕВ

Господине Јолевски, заминувате за Вашингтон, каде како амбасадор ќе ја претставувате Р Македонија. Тамошното амбасадорско место долго време е празно, бидејќи официјалната домашна политика правеше надворешна персонална и дипломатска еквилибристика. Колку овој вакуум во надворешната политика ќе Ви претставува товар, бидејќи во оваа метропола се решаваат некои стратешки прашања за нашава земја?

ЈОЛЕВСКИ: Амбасадорското место во Вашингтон е слободно од католичкиот Божиќ, односно од пред Нова година до времето кога ќе ја преземам должноста, односно до 5 март годинава, што значи зборуваме за период од околу два ипол месеци. Политичките односи меѓу РМ и САД се на многу високо ниво, стабилни се, и двете страни ги оценуваат дека тоа се партнерски односи, така што отсуството на амбасадорот нема влијание врз нив. Исто така, во дипломатската практика е вообичаено во периодот од преземањето на должноста на новиот и на претходниот амбасадор да има од две седмици до три месеци. Според тоа, имајќи ја предвид очекуваната покана за НАТО максимално ги интензивирав подготовките во Скопје. Моето огромно дипломатско искуство и перманентните контакти со Вашингтон ќе придонесат да го сведат на минимум периодот на адаптација. Во МНР бев од 1988 до 2000 г., а потоа четири години го раководев Кабинетот на претседателот Трајковски, каде значен дел од работните задачи ми беше поврзан со дипломатските активности. Веќе три години сум во една од најголемите американски консултантски куќи "Booz Allen and Hamilton", каде сум директор на проекти кои се финансирани од УСАИД. Исто така, последниве две години одам на молитвениот појадок во Вашингтон (2005 и 2006), што обезбедува континуитет на моите контакти со САД. Сметам дека ова искуство ќе ми овозможи веднаш, со целосен капацитет, да ги преземам амбасадорските обврски во Вашингтон.

Потенциравте дека можеби не се чувствува дипломатска празнина во Вашингтон, но во моментов САД бараат сигурни партнери кои ќе ги поддржуваат нивните геостратешки интереси, а кои сепак можат да се одразат врз билатералните односи меѓу двете земји. Дали тој корпус на многу важни прашања може да се постигне со неколку вработени во вашингтонската Амбасада?

М

еја интервју

Д-Р ЗОРАН ЈОЛЕВСКИ

ЈОЛЕВСКИ: Главните правци на соработка меѓу РМ и САД се зацртани. Билатералната соработка е во нагорна линија и можеме да ја оцениме како одлична. Македонија е партнер на САД во војната против глобалниот тероризам, и затоа кога говориме за нив ги оценуваме како партнерски односи. Но, потребно е активно дипломатско присуство на Македонија во Вашингтон. Кадровски силна Амбасада ќе придонесе за продлабочување на билатералните односи и за соодветно презентирање на интересите и достигнувањата на Македонија во САД. Тука треба да истакнеме дека, покрај политичките односи, постојат и други сегменти на билатерални односи, кои сè уште не го достигнале нивото кое треба да го имаат. САД имаат најразвиена светска економија, но економската соработка заостанува зад потенцијалите на американскиот пазар. Американските компании се најголеми инвеститори во светот, но освен "Џонсон Контрол", кој од неодамна дојде во земјава, ние немаме друга позначајна американска инвестиција. Значи, треба да се работи многу за да се искористат сите потенцијали за соработка во областа на економијата. Исто така, културното претставување на Македонија во САД треба да се засили, оти со нашата култура, уметност и наука можеме таму да бидеме многу поприсутни. Во контекст на ова, сакам да потенцирам дека министерот Милошоски дава посебен акцент на т. н. јавна дипломатија која подразбира поактивно дисеминирање на информации за нашата земја во САД и во другите држави.

Дали во Вашата дипломатска стратегија за интензивно претставување на Македонија ќе бидат опфатени и економијата и инвестирањето, бидејќи невработеноста е главен проблем на земјава?

ЈОЛЕВСКИ: Економската дипломатија ќе биде значаен дел од моето дејствување. Развојот на економската соработка меѓу земјава и САД ќе ми биде приоритет во работењето. Но, првата година од дејствувањето приоритет ќе ми биде добивањето покана за членство во НАТО. Подоцна многу поинтензивно ќе ѝ се посветам на економската соработка. Како што истакнав, до преземањето на амбасадорската функција бев ангажиран од "Bozz/Allen/Hamilton", позната консултантска фирма, која работи со истакнати американски компании, и од поранешните колеги добив ветување дека ќе ми дадат поддршка. Изминативе три години активно бев вклучен во организацијата на годишните конференции за унапредување на македонскиот извоз, на кои

присуствуваа генералните директори на најголемите извозници. Уредник сум на Извештаите за надворешната трговија на Македонија за 2005 и 2006 г. Тимот, со кој до заминувањето раководев, го подготвува Извештајот за 2007 г. Покрај ова, повеќе од две години сум потпретседател на Комитетот за трговија на Европската економска комисија на ОН. Ова и моите досегашни ангажмани како советник за Светската трговска организација на повеќе странски влади, како и контактите кои ги имам со бројни компании, ќе ми помогнат во вршењето на амбасадорската функција.

Ова претставува обемна и одговорна задача, но колку вработените во Амбасадата можат да Ви помогнат во комуникацијата со претставниците на познатите компании или со лицата од ММФ и од СБ итн.?

ЈОЛЕВСКИ: Дел од дипломатите во Амбасадата во Вашингтон ги познавам од порано и се надевам дека ќе ми бидат добри соработници. Во разговорот со премиерот Груевски и со министерот Милошоски, кога ми беше понудена оваа функција, побарав кадровско зајакнување на Амбасадата. Со цел да ја направам поефикасна ќе имплементирам нов систем на планирање, раководење и следење на исполнувањето на поставените задачи. Имено, ќе го применам искуството кое го стекнав при раководењето на американските проекти. Само за илустрација, буџетот на мојот последен проект беше 8 милиони долари. Во текот на подготовките пред заминувањето остварив средби со сите министри во Владата на РМ и од нив ги слушнав потребите и приоритетите кои се важни за работата на Амбасадата во САД. Врз таа основа и дискусијата во МНР, со соработниците во Вашингтон ќе подготвам акциона програма по најсовремени методолошки принципи, која всушност ќе претставува систем на мерење на перформансите на македонската Амбасада. Оваа методологија прв пат ќе се примени во некоја македонска Амбасада. Планирам да поставам и систематизација во Амбасадата, која ќе ги определи конкретните работни задачи на секој дипломат во согласност со приоритетите на надворешната политика на Македонија. Ќе се знае кој ќе работи со Стејт департаментот и со другите департменти, кој ќе биде одговорен за соработката со Конгресот и со Сенатот, а кој ќе ги покрива економските прашања, културата, односите со медиумите итн. Исто така, начелно разговарав со министерот Милошоски и добив согласност да воведам систем на стажирање, што претставува новина во македонската дипломатија. Во оваа програма планирам да ангажираме млади од втората или од третата генерација од дијаспората. Поточно наши деца, кои завршиле факултет, кои би имале можност шест месеци да работат во Амбасадата. Тие ќе ни помогнат во презентацијата на Македонија, а и сами ќе изградат соодветна референца на Македонија, која ќе им помогне да најдат подобра работа.

Дали станува збор за деца од наши иселеници?

ЈОЛЕВСКИ: Тие ќе имаат предност, но тоа не значи дека и Американците не ќе можат да конкурираат. Основен услов е да имаат високо образование или да се на постдипломски студии. Вакви програми имплементирав и во претседателовиот Кабинет, како и во американските проекти. Ова ангажирање ќе биде корисно и за стажантите и за Амбасадата, бидејќи релативно со мали трошоци постигнуваме многу работи.

Спорот со Грција е едно од најстарите прашања за Македонија, кој постојано се актуелизира или се усложнува. Дали ќе се обидете да пронајдете нов начин на лобирање, кој ќе биде надвор од дипломатската шема за да ѝ помогнете на РМ?

ЖОЛЕВСКИ: Презентацијата на аргументите за користење на уставното име е значаен дел од лобирањето на секој дипломат на РМ. Со гордост го истакнувам ангажманот во мојот претходен дипломатски мандат во Женева, посветен на употребата на меѓународниот код за Македонија - МК и МКД. Имено, во Женева се наоѓаат ISO и Светската организација за интелектуална сопственост, каде се регулира употребата на меѓународниот код. Благодарение на овој ангажман успеавме насекаде, на Интернет да се користи МК за одбележување на веб-страниците и на имеил адресите од Македонија. Преговорите под покровителство на ОН треба да продолжат, но не треба да заборавиме дека сите меѓународни принципи се на наша страна. Ни останува да ги презентираме аргументите кои целосно се на наша страна, што всушност го потврдуваат САД и голем број држави кои имаат воспоставено дипломатски односи со нашето уставно име. Употребата на референцата може да се сретне само во системот на ОН, НАТО и ЕУ. Во билатералните односи дури и членките на ЕУ го употребуваат уставното име. Додека бев шеф на Кабинетот на претседателот Трајковски ниту едно писмо упатено до него не ја користеше референцата, туку уставното име.

Во овој момент демократите имаат превласт во Конгресот, а тоа значи дека мораме да бидеме мудри, внимателни и разумни во дефинирањето на односите меѓу Македонија и САД, бидејќи практиката покажа дека грчкото лоби сестрано и финансиски ги поддржува активностите на оваа партија, како и нејзините конгресмени...!?

ЖОЛЕВСКИ: Не очекувам драматични промени во американската надворешна политика. САД има стабилна надворешна политика и во контекст на ова не смеаме да заборавиме дека Македонија е партнер во коалицијата против глобалниот тероризам и заедно со американските трупи имаме наши војници во Авганистан, Ирак, Босна и Херцеговина. Не треба да заборавиме дека кога Македонија ѝ даде целосна поддршка на САД во војната против теророт, Грција која беше претседавач на ЕУ, јавно ги критикуваше САД и коалицијата. Македонија е партнер на САД, без разлика дали на власт се демократи или републиканци, без разлика дали на власт е ВМРО-ДПМНЕ, СДСМ, ДПА, ДУИ... Всушност и ако се навратиме на времето кога беше склучена Временската спогодба меѓу РМ и РГ, која ни отвори многу врати и ни помогна во натамошното зајакнување на нашата позиција кај меѓународните организации, на власт беше Бил Клинтон, кој е демократ. Затоа не очекувам драстична промена на надворешната политика на САД кон Македонија. Се разбира, разни грчки лоби групи ќе настојуваат да влијаат во одредени сегменти од американската власт, но тука сме и ние да ги претставиме македонските аргументи.

И покрај застојот на евроатлантските процеси, САД и претседателот Буш ја поддржуваат кандидатурата на Македонија за влез во НАТО. Дали тоа значи дека мораме да се концентрираме на оваа стратешка политичка цел?

ЖОЛЕВСКИ: Вашингтон има значајна улога во добивањето покана за членство во НАТО и ни е главен партнер во настојувањата за влез во Алијансата. Но, неа ја прават 26 земји. Затоа не треба само во САД силно да лобираме, туку сериозно да работиме и кај другите членки за да ја добиеме поканата. Ова лобирање треба секаде да биде еднакво силно и со силата на аргументите да се објасни зошто Македонија треба да е членка на НАТО, кои се придобивките за државава и за Алијансата.

Бројот на нашите иселеници во САД е голем, но нивното здружување, односно нивните активности за вложување во земјава се сведуваат на поединечни акции. Планирате ли на тоа поле да работите повеќе и какви се Вашите размислувања во однос на вклучувањето на иселениците во изборните процеси во Македонија?

ЖОЛЕВСКИ: Во моето патување за САД има одредена симболика. Имено, на 4 март ќе имам средба со Мајк Зафировски и со Џон Битов во Торонто. Овие бизнисмени формираа невладината организација која се вика "Македонија 2025", а која има цел да ѝ помогне на земјава до 2025 година да стане конкурентна и про-

сперитетна економија и да заземе соодветно место на светските пазари. Амбасадата во Вашингтон ќе даде целосна поддршка на оваа и на другите слични иницијативи. Дијаспората има значајна улога во севкупниот живот и не смеаме да го занемариме нејзиниот придонес во економијата на Македонија. Значајни девизни средства се трансферираат од македонските граѓани, тие купуваат или градат куќи, финансиски ги помагаат блиските, но сè уште не инвестираат позначајни средства директно во бизнисот. Неопходно е да се направат заеднички напори за поголемо директно присуство на дијаспората во економскиот и во политичкиот живот. Покрај традиционалните активности во Амбасадата ќе преземам и некои новитети, како организирање годишна конференција во Македонија за дијаспората по одделни професии, по примерот на онаа која пред пет години беше организирана во Охрид за докторите со македонско потекло. Кога велам македонско потекло не мора тоа да се Македонци, туку и со албанско, турско потекло. На дводневната конференција имаше тематски предавања, а беше и одлична можност за дружење и поврзување. Имајќи го предвид тоа искуство, потоа разговорот со министерот за информатичко општество Иво Ива-

новски, со претседателот на Сојузот на стопански комори, г. Венко Глигоров, со претставниците на асоцијацијата на ИТ компаниите МАСИТ, ќе организираме оваа или следната година конференција во Охрид за сите заинтересирани информатичари од дијаспората и од Македонија. Премиерот Груевски прифати да биде покровител на ваква конференција. Меѓусебното запознавање ќе придонесе за воспоставување и зајакнување на комуникацијата, а од неа може да произлезе и некоја заедничка зделка или бизнис. Значи, за првата конференција ја дефинираме таргет групата, а за следната ќе имаме пошироки консултации со дијаспората и ќе видиме за која област ќе постои интерес.

Доколку иницијативата за вклучување на иселениците во изборните процеси во РМ биде прифатена, тогаш Амбасадата во Вашингтон ќе треба соодветно да се подготви. Дали ќе се сконцентрираат на искуствата кои ги имаат балканските држави?

ЖОЛЕВСКИ: Идејата нашите иселеници да се вклучат во политичкиот живот на РМ е убава, и треба да се поддржи. Ако очекуваме дијаспората поинтензивно да се вклучи во економските

текови, сосема логично е да се вклучи и во политичкиот живот. Искуството во другите земји ова го потврдува. Ова е еден од начините како да ги зајакнеме активностите на нашата дијаспора.

Предавате на Европскиот универзитет. Како ги оценувате своите искуства со оваа приватна високообразовна институција? Како во иднина ќе функционира Институтот за економски стратегии и меѓународна политика Охрид, без Ваше присуство, а сега сте ангажирани на проект на УСАИД?

ЈОЛЕВСКИ: Од секогаш ми претставувало задоволство знаењата и искуствата да ги споделам со младите генерации. Бев директен учесник во повеќе меѓународни преговори каде се креираше светската регулатива во областа на надворешната трговија и директните странски инвестиции. Освен што бев главен советник во Владата на РМ, и на уште две странски влади за пристапување кон СТО, исто така, бев член на Бирото за странски инвестиции при УНКТАД во Женева. На Европскиот универзитет усвоивме наставна програма во областа на меѓународната економија во која е опфатена регулативата на СТО и нивото на настава и знаење кое го добиваат студентите е исто со она во ЕУ или во САД. Иднината на Македонија е во подготовката на способни млади кадри, кои ќе имаат знаење и ќе можат да бидат конкурентни на светскиот пазар. Светската економија е рамна, сите бариери се отстранија, затоа мораме да подготвуваме кадри кои можат да се натпреваруваат во вакви услови. Во меѓувреме, на иницијатива на неколку пријатели, поддржана од Меѓународниот републикански институт, лани во јуни, го формиравме Институтот за економски стратегии и меѓународни односи во Охрид. Цел на овој Институт е да се дадат алтернативни погледи за економскиот развој и меѓународната политика. За кратко време Институтот се етаблира и имаше неколку интересни активности, последна беше промоцијата на книгата "Следните граници на Европа", на која говорела авторот на книгата еврокомесарот за проширување, Оли Рен, и премиерот Никола Груевски. Моето повлекување од позицијата претседател на Институтот не значи замирање на институцијата, бидејќи има силен Управен одбор и млади способни кадри кои ќе умеат да ги продолжат активностите. Јас ќе останам како почесен претседател на Институтот.

Неодамна ја објавивте книгата на еврокомесарот Оли Рен, кој многу подалеку гледа на ова прашање. Но, овој евродипломат ги искара македонските политичари! Во што е различниот став на званичен Брисел во однос на ставот на канцеларката Меркел?

ЈОЛЕВСКИ: Прво не мислам дека треба да се употребува зборот искара, туку тој ни пренесе одредени ставови. Кога Европа или НАТО ќе забележат нешто во РМ тие даваат добронамерни сугестии и препораки. И Рен, и Меркел, и Баросо, и Шефер, и Солана сакаат да ја видат РМ во ЕУ и во НАТО. Ова не е мој индиректен заклучок, туку нивен став кој неколку пати сум го слушнал на средбите со нив. Сметам дека демократските процеси во РМ не се запрени. Правото да се има различно мислење е основен постулат на демократијата. А по тоа и се разликува од едноумието. Но, општоприфатен постулат во нормалните демократии е дека доколку не може да се дојде до заемно прифатливо решение во Собранието, минува решението за кое гласа мнозинството од парламентарците. За жал, наместо во ЕУ и во НАТО да се зборува за достигнувањето во реформите, кои се импресивни, се наметнува дијалогот како доминантно прашање. Зборувајќи како граѓанин на РМ сметам дека е неопходно сите политички партии со своето дејствување да покажат дека нашата земја е демократска држава, а државните институции и Собранието се место каде се води дијалог. Со тоа ќе потврдиме дека имаме функционална демократија, што ќе придонесе за

подобрување на позицијата на државата, бидејќи во НАТО и во ЕУ не влегува само Владата на владејачката коалиција, ниту само опозицијата, туку влегуваме сите заедно. Нема враќање назад во овие процеси. Позицијата на Владата на РМ е дека треба да ги направиме сите неопходни реформи за влез во ЕУ и во НАТО е и најправилниот пристап. На крајот на краиштата, реформите кои ги правиме не се само за ЕУ и за НАТО, туку ги правиме за нас самите, за моите два сина, и вашите ќерки и синови, да живеат во демократска и просперитетна Македонија, членка на ЕУ и на НАТО. Реформите се движат во добра насока и ние

треба да ги сработиме домашните задачи, и ако ги сработиме ќе нè поканат. До овој момент бев на другата страна - преку УСАИД бев дел од напорите на меѓународната заедница за помош во реформите и можам да истакнам дека постои задоволство од постигнатиот напредок.

Сега е актуелно паѓањето на владиниот "Кингер", во кој загинаа претседателот Трајковски и неговите соработници. Авионската несреќа претставува мистерија. Какви се Вашите сознанија за повторното активирање на случајот?

ЈОЛЕВСКИ: Кабинетот на Трајковски го напуштив на 1.2.2004 г., бидејќи одлучив да се повлечам од политиката. Сакав да се пробам во едно друго опкружување, односно да видам како ќе функционирам во американска компанија. Но, кога се случи несреќата се вратив во Кабинетот за да ѝ помогнам на државата, на семејствата на загинатите, на Владата во тие тешки моменти. Повторното отворање истрага ќе ги намали шпекулациите и ќе помогне да се добијат аргументирани одговори на сите отворени прашања. Ова треба да се направи, бидејќи нема ништо поскапо од вистината. Транспарентноста е основен постулат за секое демократско општество. Ако новините изразуваат одредени сомневања, а особено кога МВР бара повторно отворање на истрагата, навистина не гледам причина зошто тоа да не се направи.